

GRANNAMÁL Í NORÐURLONDUM

Tá tosað verður um norðurlensk mál, verður skilt ímillum, um tað er av másligum ella av politiskum ávum, at ymsu máluni verða flokkað sum norðurlensk. Tá tað í politiskum høpi verður talað um norðurlensk mál, meinast við hesi 8 máluni:

svenskt, danskt, norskt, føroyskt, íslenskt, finskt, sámiskt og grønlenskt

Seinastu nógvu árinu eru nógvir tilflytarar komnir til Norðurlond, og mett verður, at umleið 200 onnur mál eisini verða tosað í Norðurlondum, men hesi verða tó ikki mett at vera norðurlensk mál.

Tey 8 norðurlensku máluni stava frá trimum ymskum málættum:

indoeuropeiskum, uralskum og eskimoiskum-aleutiskum

Myndirnar omanfyri ímynda hesar tríggjar málættirnar, og her sæst, at finskt, sámiskt og grønlenskt ikki eru másliga í ætt við hini norðurlensku máluni. So tá tosað verður um norðurlensk mál frá einum másligum sjónarmiði, er talan um:

svenskt, danskt, norskt, føroyskt og íslenskt

Og tað eru hesi 5 máluni, sum talað verður um í samband við grannamálsundirvísing í føroyska skúlaverkinum.

Hyggja vit nærri at norðurlensku málunum frá másliga sjónarmiðinum sæst, at máluni fara í tvær greinar við íslenskum, føroyskum og norskum øðrumegin og svenskum og donskum hinumegin.

Íslenskt og føroyskt mál stava í høvuðsheitum frá norðmonnum, sum sigldu vestur um hav og tóku land í Íslandi og Føroyum um ár 900. Íslenskt, føroyskt og norskt hava tí verið rættiliga lík borin saman við danskt og svenskt. Seinni hevur sera tætt samband verið ímillum norskt,

svenskt og danskt, og tí hefur norska málið í dag meira í felag við danskt og svenskt enn føyroyskt og íslenskt.

Norska málið fevnir um tvey ymisk skriftmál, sum tó ikki hava ávirkan á talumálið, sum fevnir um fleiri ymisk málføri. Norska skriftmálið *bókmál* er líkt donskum og er frá tíðini, tá Noregi politiskt var í felagsskapi við Danmark (frá uml. 1400-1814). Málgranskarin Ivar Aasen (1813-1896) kom um hálva 19. øld við skriftmálinum *nýnorskum*, sum er gjørt við støði í norskum talumáli. Hetta nýnorska skriftmálið hefur drøg í felag við føyroyskt og íslenskt, meðan bókmál, sum áður nevnt, er meira líkt donskum.

Niðanfýri er ein málættarmynd, sum er grundað á líkleikar og sínámillum fatan millum norðurlendsku máluni í dag.

Tey trý meginnorðurlendsku máluni danskt, norskt og svenskt hava nógv í felag og vera mett at vera grannamál. T.v.s. at tey skilja málið hvør hjá øðrum og kunnu tískil samskifta hvør við annan á móðurmálinum. Somuleiðis er eisini við teimum báðum útnorðurlendsku málunum íslenskum og føyryskum. Meginnorðurlenskt og útnorðurlenskt verða tó mett sum sínámillum fremmandamál og hesi fáa ikki samskipt sínámillum á móðurmálinum, og tað ber heldur ikki til við grønlenskum, sámiskum og finskum.

Fýri at allir norðbúgvvar skulu kunna samskifta sínámillum á einum norðurlendskum máli, er neyðugt at duga minst eitt meginnorðurlenskt mál, t.e. danskt, norskt ella svenskt og at skilja hini bæði.

Veruleikin er tó ein annar. Tað gongur niður á bakka hjá norðbúgvum at skilja hvør annan. Serliga íslendingar og finnar hava trupult við at samskifta á norðurlendskum og vilja tí heldur samskifta á enskum máli. Danir, sviar og normenn hava eisini alt truplari við at skilja hvør annan, og sigast kann heldur ikki, at føyroyingar og íslendingar uttan hóvasták skilja hvør annan.

Kanningar hava tó víst, at føyroyingar klára seg best í norðurlendsku málunum, og samstundis eru føyroyingar eisini sera stinnir í enskum máli samanbórið við aðrar norðbúgvvar. Orsakirnar til

hetta kunnu vera mangar, men óivað hefur tað alstóran týdning í hesum høpi, at føroyingar umframt móðurmálið læra eitt annað norðurlandskt mál, nevniliga danskt. Kunnleiki og hegni í bæði donskum og føroyskum gera tað munandi lættari hjá okkum at skilja og samskifta á norskum og svenskum eisini.

Nógv samstarv er millum Norðurlond, t.d. viðvíkjandi vinnulívi, mentan og útbúgving. Og móguleikin at samskifta millum tjóðirnar á móðurmálinum ella á einum meginnorðurlandskum máli ger hetta samstarvið munandi lættari.

[Helsinki avtalan](#), sum er ein politisk avtala millum Norðurlond, varð undirskrivað í 1962 og endurnýggjað í 1996. Í grein 8 í hesi stendur:

“Í øllum Norðurlondum skulu undirvísingin og útbúgvingin í skúlunum í hóskaði vavi fevna um undirvísing í máli, mentan og vanligum samfelagsviðurskiftum í hinum Norðurlondunum, herundir eisini Føroyum, Grønlandi og Álandi.”

Ein sannroynd er tað tó, at enska málið í ávísan mun trokar tað norðurlandska burtur. Og fyri at styrkja norðurlandskt í norðurlondum undirskrivaði norðurlandska ráðharraráðið í 2006 eina [kunngerð um norðurlandskan málpólitikk](#). Í henni stendur sum eitt av endamálanum:

“at allir norðbúgvar skulu kunna samskifta hvør við annan, fyrst og fremst á einum skandinaviskum máli”

Og fyri at røkka hesum máli er av stórum týdningi, at grannamálsundirvísingin í skúlunum verður raðfest og styrkt.

Keldur:

Torp, Arne: “Norðurlandsk mál í fortíð og nútíð” úr [Norðurlandamál við rótum og fótum](#) (Norðurlandska ráðharraráðið, 2004)

[“Helsinki avtalan”](#) (Norðurlandska ráðharraráðið, 1996)

[“Kunngerð um norðurlandskan málpólitikk”](#) (Norðurlandska ráðharraráðið, 2006)